

w zależności od specjalizacji na studiach badania z zakresu: geomorfologii, meteorologii, klimatologii, glaciologii czy hydrologii. W 1975: A. Anuszewski, K. Sendobry, Ł. Wronkowski, J. Leszkiewicz, W. Szczepanik i A. Majewicz; w 1978: J. Kitajgrodzki i W. Marszelewski; w 1979: R. Przybylak i J. Kallinowski; w 1980: R. Przybylak, Z. Podgórski, W. Wysota i B. Myzyk; w 1982: P. Rydel; w 1985: M. Dzieniszewski; w 1996: D. Brykała i A. Cudziło; w 1997: D. Brykała i A. Arażny i w 1998: D. Brykała i A. Arażny.

Badania toruńskich studentów geografii UMK skoncentrowane były głównie na Równinie Kaffiöyra, która jest położona na Ziemi Oskara II. Rozciąga się ona na przestrzeni około 15 km pomiędzy lodowcami schodzącymi do zatok morskich Aavatsmarka na północy i Dhała na południu. Od strony zachodniej graniczy z cieśniną morską Forlandsundet, a od wschodu ograniczają Kaffiöyrę pasma górskie, z których dolinami spływają lodowce Waldemara, Ireny, Elizy, Eivinda, Andreasa i Oliviera.

Na podstawie własnych badań w regionie Kaffiöyry studenci opublikowali wiele notatek i artykułów naukowych i popularnonaukowych oraz powstało 12 prac magisterskich (tab. 1).

Dla młodych geografów okazja pracowania w obszarach polarnych to jak podróż w czasie o miliony lat wstecz. Można wówczas tak jak np. na Spitsbergenie obserwować jak na dłoni zjawiska, które w przeszłości ukształtowały rzeźbę Polski północnej i środkowej.

Wojciech Mróz

Koło Przyrodników

Studentów Uniwersytetu Jagiellońskiego

30-060 Kraków, ul. Ingardena 6

WYPRAWA KOŁA PRZYRODNIKÓW STUDENTÓW UNIwersytetu JAGIELLOŃSKIEGO SPITSBERGEN '98

Wyprawa została zorganizowana przez Koło Przyrodników Studentów Uniwersytetu Jagiellońskiego w terminie 26.06.1998—13.08.1998. Pomysł odnowienia tradycji wypraw polarnych UJ przez studentów biologii powstał pod wpływem prof. dr hab. Marii Olech (Zakład Badań i Dokumentacji Polarnej Instytutu Botaniki UJ), która objęła naukowy patronat nad naszymi badaniami. Dodatkowym, symbolicznym bodźcem do tego przedsięwzięcia były obchody

100-lecia Koła Przyrodników oraz rocznice związane z udziałem Polaków w badaniach polarnych (100-lecie zimowania w Antarktyce H. Arctowskiego i A.B. Dobrowolskiego oraz 40-lecie istnienia Polskiej Stacji Polarnej w Hornsundzie).

Celem czterotygodniowych badań, przeprowadzonych w północnej części Sörkapplandu na Spitsbergenie Zachodnim, była realizacja studenckiego projektu badawczego pt. *Kolonizacja nunataków i strefy marginalnej lodowców w rejonie Hornsundu przez rośliny naczyniowe i zwierzęta bezkręgowce*. Program badań powstał na bazie prac botanicznych i ekologicznych prowadzonych na tym terenie przez dr hab. E. Dubiela i prof. M. Olech. Jednocześnie nasz projekt inicjuje badania fauny bezkręgowców Sörkapplandu. Szczególnie interesowała nas flora i fauna nunataków, często uważanych za glacialne refugia i źródła dyspersji roślin i zwierząt w okresach postglacjalnych. Biologiczna rola nunataków nie została dotychczas jasno określona i jest przedmiotem długotrwałego sporu przyrodników.

Kierownik wyprawy, dr H. Głęb kontynuował własne badania rozpoczęte w czasie wypraw UJ na Spitsbergen w latach 1982—1984 (inwentaryzacja zabytków oraz pochówków szkieletowych łowców pomorskich, analiza składu chemicznego kości w celu określenia preferencji pokarmowych zwierząt kręgowych). W wyprawie wzięło udział 6 osób — dr Henryk Głęb (kierownik, antropolog z Instytutu Zoologii UJ) oraz pięcioro członków KPStUJ: Małgorzata Łagisz (badania zoologiczne), Wojciech Mróz (badania botaniczne), mgr Dominika Włoch, mgr Marta Labocha i Jakub Nowak.

Na miejsce dotarliśmy 11.07.1998 na pokładzie MS „Nordstjernen” (Tromsø-Longyearbyen) oraz MS „Prof. Mołczanow” (Longyearbyen-Gåshamna). Główną bazą wyprawy był hus — domek traperski położony na terenie starej rosyjskiej bazy „Konstantinovka”. Po remoncie dachu i wnętrza, hus stanowił wystarczające oparcie dla grup pracujących w głębi lądu oraz służył jako magazyn żywności. Znajdujący się w domku żeliwny piec jest niesprawny i wymaga gruntownej naprawy lub wymiany. W pobliżu Konstantinovki stacjonowała 17-osobowa wyprawa brytyjska. Badania faunistyczne i florystyczne prowadziliśmy w strefie marginalnej Gåsbreen oraz na wzgórzach położonych na południowy wschód od tego lodowca (Midifjellet, Kneikfjellet, Jekselen, Sjdanoefjellet i in.). Próbki kości zwierząt zostały zebrane na wybrzeżu (Hornsundneset, Gåshamnöyra). Opisaliśmy kilkadziesiąt stanowisk roślin naczyniowych w piętrze niwalnym (m.in. najwyższe stanowisko rośliny naczyniowej w tym rejonie — *Saxifraga oppositifolia*, 880 m n.p.m.). Na nunatakach odnaleźliśmy kilkanaście gatunków roślin naczyniowych. Wszystkie z nich pospolicie występują w zbiorowiskach nabrzeżnych. Zebraliśmy kilkaset próbek

szczątków roślinnych z wysoko położonych stanowisk naskalnych. W 80% z nich występowały niesporczaki, które zostaną poddane dokładnej analizie, oraz nicienie i skoczogonki. Niesporczaki odnaleziono również w kilku próbkach osadu kryokonitowego oraz na fragmentach roślin niesionych po powierzchni lodowców przez wiatr. Wydaje się, że nawet kilkukilometrowa izolacja nunataków przez lodowce nie stanowi istotnej przeszkody dla migracji niesporczaków i roślin. Wstępna analiza kolonizacji terenu odkrytego przez jezioro zaporowe Goës wskazuje, że pomimo znacznej niestabilności siedliska, grząski grunt jest szybko zasiedlany przez mszaki i rośliny naczyniowe. Analiza numeryczna i statystyczna zebranych danych pozwoli nam na określenie preferencji siedliskowych poszczególnych gatunków roślin naczyniowych i niesporczaków oraz związków między nimi.

Materiały zebrane w czasie wyprawy będą stanowiły podstawę dwóch prac magisterskich:

1. M. Łagisz, *Fauna niesporczaków jako wynik kolonizacji i niszczenia populacji poszczególnych gatunków na nunatakach*. Promotor — prof. Adam Łomnicki z Instytutu Biologii Środowiskowej UJ.

2. W. Mróz, *Kolonizacja strefy marginalnej Gåsbreen i nunataków przez rośliny naczyniowe*. Promotor — dr hab. Bogdan Zemanek z Instytutu Botaniki UJ.

Wyprawa została sfinansowana przede wszystkim przez Uniwersytet Jagielloński, Fundację im. S. Batorego, Fundację im. H. Arctowskiego, Ministerstwo Edukacji Narodowej oraz Fundację Studentów i Absolwentów UJ Bratniak. Szczególne podziękowania za osobiste zaangażowanie w organizację wyprawy należą się Pani Profesor Annie Marchlewskiej-Koj (Zakład Rozrodu Ssaków UJ), która jest opiekunem naukowym KPStUJ.

Maria Olech

Uniwersytet Jagielloński
Zakład Badań i Dokumentacji Polarnej
im. prof. Z. Czeppego
31-512 Kraków, ul. Lubicz 46

WYPRAWY VAGABOND'ELLE

Badania naukowe w rejonach polarnych organizowane są zazwyczaj w oparciu o bazy założone na lądzie albo o lodołamacze czy duże statki